

چکیده

حکمت تشکیل خانواده در قرآن کریم، رسیدن به آرامش بیان شده است و داشتن سعه صدر، لازمه کسب آرامش می باشد. این پژوهش که از نوع توصیفی و کاربردی است، با هدف بررسی نقش سعه صدر در مدیریت خانواده و یافتن راهکارهایی برای عملیاتی کردن سعه صدر در عرصه زندگی خانوادگی، انجام شده است. روش جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای، شامل فیش برداری و خلاصه نویسی از منابع بوده و برای استخراج نتایج کاربردی از شیوه تحلیلی استفاده شده است. نتایج حاصل از این تحقیق، نشان می دهد: سعه صدر به معنای افزایش ظرفیت روحی در موقعیت های نامطلوب است و در ابعادی همچون ارتباط همسران، تربیت فرزندان، مدیریت اقتصادی و شرایط خاص دیگر، در مدیریت خانواده کاربرد دارد. از جمله ثمرات سعه صدر در خانواده می توان به صبر، مدارا و گذشت اشاره کرد و حلم، قناعت و رازداری، از جمله مصادیق صبر هستند. در زمینه ارتباط همسران، برخی از روایات از طریق تغییر نگرش زن و شوهر، زمینه را برای تحمل موقعیت دشوار فراهم می کند. در این خصوص به ضرورت پرهیز از آزار زبانی و ناسپاسی توسط زنان، پرهیز از آزار جسمی و فحاشی توسط مردان، پرهیز از خودخواهی، تمرکز بر خطای خود به جای خطای دیگری، سخن گفتن به موقع، تقسیم منطقی کارها و همکاری مردان در کارهای منزل اشاره شده است. در زمینه تربیت فرزند نیز بر پرهیز از خشونت و تنبیه بدنی، به کارگیری روش صحیح تربیت، خیرخواهی صمیمانه، ملایمت در برابر تندی، جمع بین حق گوئی و نرم گوئی، تقدم چگونه گفتن بر چه گفتن و پرهیز از سرزنش، توصیه شده است. در زمینه اقتصاد خانواده، مردان به توجه بر عواقب عدم تأمین نیازهای اقتصادی خانواده فراخوانده شده اند و در راستای دستیابی به قناعت و صبر بر فقر نیز برای زنان، عدم زیاده خواهی از همسر و برای مردان، میانه روی در خرج کردن سفارش شده است. همچنین در شرایط خاص، اصلاح باورها بر مبنای توجه به حکمت مصیبت، زیبا دانستن فعل خدا، باور به حقیقت ذکر استرجاع، اعتقاد به عدالت الهی و جبران مصیبت و توجه به وعده های خداوند، افزایش سعه صدر را به دنبال دارد.

کلید واژه ها: سعه صدر، صبر، خانواده، مدیریت خانواده، قرآن و روایات

Abstract

The philosophy of establishing a family in the Holy Qur'an, has been expressed as achievement of peace; and having patience or tolerance is the preliminary for peace. This research which is a descriptive and applied one, has been conducted with the aim of investigating the role of tolerance in the family management and finding solutions for implementation of tolerance in the family life. The method of collecting data is through the library search, including scanning and summarizing the sources. For extracting the applied results, the analytical method has been used. The results of this research indicate that tolerance means increasing mental capacity in undesirable situations and can be used in dimensions including the relationship of spouses, training of children, economic management, and other specific conditions in family management. Some results of tolerance in the family are patience, compromise and forgiveness; and forbearance, contentment and secrecy are among the instances of patience. Concerning the relationship between the spouses, some traditions provide the ground for standing against the difficult situations through changing the attitude of the husband and wife. In this regard, it has been pointed to the necessity of avoiding linguistic insults, obscenity and ingratitude by women; avoiding physical abuse and insulting by men, avoiding selfishness, focusing on their own mistakes rather than others', timely speaking, the rational division of tasks and the cooperation of men in the housework. Regarding the child upbringing, it has been advised to avoid violence and physical punishment, applying proper method of education, sincere benevolence, moderateness against anger, the combination of truthfulness and soft talk, the priority of how to say over what to say and avoiding admonition. Concerning the family economy, men have been called upon to pay attention to the consequences of failure to meet the economic needs of families; and regarding the achievement of contentment and patience on poverty and lack over-demanding for wives, and moderation in spending for men have been advised. Also, in certain circumstances, the correction of beliefs based on the wisdom of affliction, taking the God's act beautiful, the belief in the truth of the supplication of *Esterja'* (asking for return), the belief in divine justice, the compensation of misery and paying attention to the promises of God lead to an increase in tolerance.

Keywords: Tolerance, patience, family, family management, Quran and traditions.

الملخص

حين نمعن النظر في القرآن الكريم نرى أنّ الهدف من تشكيل الأسرة هو الوصول إلى الهدوء والتخلّص من القلق. ومما لا شكّ فيه أنّ سعة الصدر من أهمّ أسباب الهدوء. تحاول هذه الدراسة أن تسلّط الضوء على مكانة سعة الصدر في مديرية الأسرة للحصول على حلول لتحلّي الأسرة بهذه الخصلة الحميدة، وذلك بالاعتماد على المنهج الوصفي - التطبيقي في الشكل البليوغرافي وتخليص المعلومات. ومما توصلت إليه هذه الدراسة أنّ سعة الصدر تعني ارتفاع نسبة الاستيعاب الروحي في الظروف الصعبة وأنها تلعب دوراً مهماً في الجوانب المختلفة مثل العلاقات الزوجية والمديرية الاقتصادية والظروف الخاصة الأخرى التي تتجلّى بشكل واضح في مديرية الأسرة. ومن أهمّ نتائج سعة الصدر في الأسرة يمكن أن نشير إلى الصبر والمداراة والإغماض عن خطايا الآخرين كما أنّ الحلم والقناعة وإخفاء الأسرار من أهمّ مصاديق الصبر والجلادة. وقمين بالملاحظة أنّ بعض الروايات في مجال العلاقة الزوجية تسعى أن تتيح المجال لتحملّ المصائب والمشاكل فتؤكد على تغيير وجهة نظر الزوجين من خلال ضرورة التحذير من الإساءة اللفظية ونكران الجميل من جانب الزوجة والتحذير من الإساءة الجسمية والسبّ من جانب الزوج، وكذلك التحذير من الغطرسة والمحاولة في الخلاص من الخطايا الشخصية والبدء بالتكلم في وقته وتقسيم الأمور بين أفراد الأسرة ومشاركة الرجال في أمور الأسرة. أما في مجال تربية الأبناء فأكدت الروايات على التحذير من العنف والعقاب الجسدي وتوظيف الأساليب الصحيحة في التربية والتحذير من الفظاظ والإصرار على التكلم بالتعقل والتحذير من اللوم. وفي مجال الاقتصاد الأسري قد دعت الروايات الرجال إلى عدم تأمين الحاجات الاقتصادية للأسرة والتوسط في الإنفاق كما دعت النساء إلى القناعة والصبر على الفقر والتحذير من الحرص على الزيادة. ولا يفوتنا أن الإيمان بحكمة المصيبة وقضاء الله تعالى في الظروف الخاصة وكذلك الإيمان بحقيقة ذكر الاسترجاع والاعتقاد بالعدالة الإلهية وتدارك المصيبة والوعود الإلهية من العوامل المهمة التي تساعدنا على ارتفاع مستوى سعة الصدر.

الكلمات المفتاحية: سعة الصدر، الصبر، الأسرة، مديرية الأسرة، القرآن الكريم والروايات الشريفة